

Az idegen

Részlet

Deák Ferenc

Hajnalodott. A vonat tántorogva kerülgette a szelíd szőlősorokkal csikozott dombokat. A szikrák csak akkor csillantak fel erősebben, amikor lombos erdő sötétje borult a mozdony kéménye fölé.

Nem tudtam, mihez kezdjek. Az idő is olyan lassan és részegen kanyargott velem, mint a vonat. Talán incselkednem kellett volna a szendergő, batyus, ravasz, pirospszgás kofákkal, akik ott guggoltak nagy kosaraik, szatyraik meghítt, ölelkező társaságában. Tiszta, gyermekes álmokat álmodtak. Éreztem, hogy velem szemben épp álmaik miatt hatalmas, kiegyenlíthetetlen előnyben vannak. Tudtam, hogy valami bizonytalan, természetellenes dolgok történnek majd velem. Valami, amit nem lehet félbeszakítani vagy megváltoztatni. Pontosan éjjél után négy perccel kezdtem érezni ezt, és ahogy hajnalodott, mind tehetetlenebb és bizonyos mértékben apatikusabb lettem. Tegnap vagy tegnapelőtt még incselkedtem volna ezekkel az aranyos boszorkákkal, még hecceltem volna kicsit őket, de most valami megváltozott bennem.

Hajnalodott. A vonat sűrűbben állomásozott, és ilyenkor számomra ismerős népség özönlött be a kocsí ajtóim. Görnyedt, kopaszodó, zsíros feketeöltönyű bácsikák, akik községükben átlag nagy népszerűségnek és hírnévnek örvendenek, fajsértés- vagy baromfitenyésztéssel foglalkoznak szabad idejükben, és erre a mellékfoglalkozásra (melyet úgy irányítanak, hogy sokkal jobban jövedelmez, mint az igazi) azt mondják, hogy: kérem szépen, ez az én hobbym. Tehát ezek a beutazó kishivatalnokok, könyökvédővel és századeleji láncos zsebórával erőszakoskodtak a kocsí leg-

mélyére. Igyekeztek ilyenkor minél idősebb pofát vágni, hogy a bontott is szegény agg csontjaik felé billentsék az ismeretlen vagy ismerős kolléganőkkel való helyfoglaló versenyfutás alkalmával. A népség legellenzenvesebb fajtája volt ez. Valamikor, igaz, nem huzamosan, jómagam is velük tolongtam a földgömb valamely hasonló kis állomásán. Ezek az állomások most csak átvillantak az agyamon, és legjobban szerettem volna fejest ugrani az imbolygó vonatból, amikor egyre több és több ilyen színtelen, zsebórák, havi bérletes vakondok özönlött a kocsiba. De hát egyre tehetetlenebb, lustább, bizonyos mértékben élettelenebb lettem. Ez is csak úgy átvillant agyamon, és indulataim ólomnehéz zsilipek mögött vesztegeltek.

Itt a népség közt tolongott a sok kis és nagy diák is, az utazó havi bérletes diákok, a pörösködő, széles járomcsontú, ráncos parasztok, a hivatalos útra kicicomázott titkárnők és nagy aktatáskákkal a hangoskodó üzletemberek. Ezek is csak úgy átvillantak agyamon, minden jellemző vonásukkal, gesztusaikkal és ezerszer mesélt unalmas és olcsó vicceikkel. Semmi, de semmi kedvem nem volt mélyebbre ereszkedni lelkükbe, emberibb és dramatikussabb vonások felfedezésére indulni. Inkább az érdekelt, vajon mi történik velem. Valami ólomszerű lassúság lebegett körül minden tárgyat, minden embert. Mint valami finom, nehéz kőd, ereszkedett és kanyargott közénk a korareggeli friss levegő. A hangok mintha egy hatalmas hordóban hangzottak volna el — hosszan és mélyen rebegtek. Aludni próbáltam. Nem sikerült. A zsebórák hivatalnokocskák ott csámcsogtak, enyelegtek pontosan az orrom előtt. Kihajoltam az ablakon. A korareggeli levegő is mintha tompább lett volna, mint amilyennek vártam. Nem zuhogott erőszakosan az arcomba, hanem suhogott hosszan, közömbösen, szinte altatóan cirógatott.

Egy szelíd domb mögül előbukkant a nap és a város. Mi volt itt az élmény? A város sűrű, ködös, füstös... A nap vöröslő, kerek, unalmas, fenyegető és titokzatos. A bizonytalanság szintézise volt most így e kettő: a nap és a város lenn a völgyben. Jobb lett volna most ellenkező irányba rohanni, jobb lett volna most sehova sem érkezni. Úgy éreztem, hogy az utazás befejeztével véget ér még valami bennem. Milyen örült kapcsolat: utazás, mozgás, haladás, iránytartás, és ezzel párhuzamosan — én.

A nap mind apróbb lett, mind magasabbra emelkedett. Ilyenkor, reggel, szinte szemmel látható a nap mozgása. A város mind közelebb vonult gyárkéményeivel, a nagy ezüstszerű folyó karjában. Hirtelenében a folyó iránt éreztem a legtöbb rokonszenvet. A folyó! Talán ez is a céltalan, élettelen, fejfájásszerű érzésem beteges következménye volt... Hisz örökké vízszonyban szenvedtem. S most egyszerre rokonszenves lett az a nagy víz.

A sínek fehéresszürke vonala konokul futott előre a távlat finom, szorító ujjai közé — valahova a gyárkémények tövébe. Egyszer csak a sínek mellé szegődött a betonút, mely valószínűleg az ország autóközlekedésének egyik fő vonala volt. A teher-, luxus- és társasgépkocsik szinte egymást érték a fekete, csillogó úttesten. A vonat újból lassított. Valami vasútkereszteződés volt itt, mert jelzőkar zárta a vonalat. A vonat megállt. Valami órház volt az egyetlen épület a közelben. Magamhoz vettem esőkabátomat, és kiugrottam. Megelégedtem az utazást, s a város itt volt már két-három kilométerre. A betonút szélén lépegettem. A motorkerékpárok, gépkocsik sokasága ott vonult el mellettem. A vonatról tulajdonképpen azért szálltam le, hogy a nyomasztó hangulattól meneküljek, de ahogy az út szélén haladtam, még kíméletlenebbül magába pólyázott, lebéklyózott. Egyre-egyre hallottam a zsebórák, könyökvédős

patkányok csámcsogását, heherészését... Egyre fülembe csengett a hosszú, visszhangszerű zaj, mely valami rossz álom képzetét keltette. Éreztem, ha még tovább folytatódik ez az egész, felordítok.

A város, mint egy hatalmas hajó, elébem fordult. Már éreztem a külváros dohos, sok szobából és konyhából kikanyarodó kissé kesernyés levegőjét, már elém tárultak nagy kopaszságukkal a bérkaszárnnyak udvarai, itt voltak pár lépésre már, itt voltak úgy, ahogy ismertem minden város külterületét: száradó ruhákkal, visító gyerekekkel, szájas, ráérő menyecskékkel.

Megérkeztem!

Pontosan fél hét múltott két perccel, amikor az utca gyalogjárójára léptem. Megálltam egy pillanatra. Erősen karomba csíptem. Aztán a lábomba, aztán a homlokomba. Nem éreztem semmit. Ez végleg kétségbeejtett. Fél hét múltott három perccel, és én mindamellett, hogy tudatában voltam az időnek, *nem éltem*. Eddig azt hittem, hogy az utazás fáradalmi okozták érzékszerveim eltompulását, de most már egyre gyanakvóbb lettem. Félttem. A legmélységesebben félttem. Ebben a pillanatban a legborzasztóbb, ami megtörténhetett volna velem, ha netán valakinek eszébe jutott volna tükröt tartani elémm. Talán nem láttam volna senkit.

Fél hét múltott hét perccel, amikor tovább ballagtam az utcán, valamerre a központ felé. Ismeretlen emberek büszkeségei felé. Mindig, mindenkor, mindenhol ezt találtam. A nap egyre hevesebben tüzelt. Lépteim mintha alig érintették volna a talajt... Úgy repkedtem lassú, ugrásszerű léptekkel befelé, a város szívébe. Szomjúság fogott el. Ez a felfedezés külön örömmel számított, hisz ez volt az első életjelem. Betértem egy pincekocsmába. Bent alig volt néhány vendég. Egy hatalmas, kövér, álmos szemű pincér álldogált a söntés mögött. Kértem valami erőset, abban a reményben, hátha az véget vet ennek az átkozott érzéketlenségnek. A pincér hosszan bámult az ajtó felé, mintha nem is hallotta volna szavaimat.

— Kérek valami erőset! — ismételt meg egy csöppet okvetetlenkedve. A pincér tovább bámult az ajtó felé. Megütközve vettem szemügyre. Néha egy-egy könnyesepp gördült alá kerek arcán.

— Mondják, kérem — fordultam a vendégekhez —, ez az ember talán süket?

— Nem! — mondták az emberek. — Valami egészen más baja van. Szolgálja csak ki önmagát. Nem fog ő azért megharagudni — tették hozzá csendben az emberek, mintha attól tartottak volna, hogy megzavarják a kocsmáros mély gondolataiban. Kerestem hát valami erőset.

— És mondják, nem próbálták megcsipkedni tagjait? — kérdeztem hirtelen az embereket.

— Ó, dehogyis... Nincs arra szükség... Nekünk ő így is jó. Fölösleges kísérletezni vele. Ő ilyen, mi pedig másnyilván vagyunk, nem? Ezért igazán senki sem haragudhat.

— Igen — hagytam jóvá. De egyre szemmel tartottam a hájtömeget. Egy kicsit megborzádtam, amikor viaszsárga arcán időnként alágördültek az ismeretlen mélységekből, ismeretlen katasztrófákból vagy egy életen keresztül felgyülemlt, az önmagával szemben való tehetetlenségéből fakadó könnyek. Borzasztó volt számomra az a gondolat, hogy egyre inkább veszttem magam alól a talajt, egyre bizonytalanabb és egyre fásultabb leszek. „Valami kézzelfogható dologba kell kezdenem, valami mindennapiba, valami emberibe!”

A vendégek odültek asztalomhoz. Barátságos korareggeli pálinkázók voltak ezek. Úgy látszott: mind iparos.

— Ha nem sérteném meg kérdésemmel... Maga idegen, ugyebár? — fordult hozzám egy asztalos.

— Igen. Idegen. Egészen idegen. Itt egészen idegen — válaszoltam elnyújtott hangon.

— Tehát senkije sincs errefelé?! — kérdezte most egy kovács.

— Nincs — vallottam be, és eszembe jutott egy régi verstöredék. Azzal folytattam félhangon mondókámat:

*Az utak ismerik vágyaim
Bánatom s bűneim — csupán
az utak.
Az utak istene az én szerencsétlen
istenem. Eme örökké
visszatérő poklom rábízhatom.*

Erre valamelyikük így válaszolt:

*Allj meg, te vadóc, te
hajnaltagadó nagy idegen,
az út végén úgyszólván minden
legelejeről kezdődik.
Téged bomba röpített el,
s úgy erősödnek tagjaid röpülés közben,
állj meg asszony, család
és jó szomszédok között,
úgyszólván minden előről kezdődik!
A háború rég véget ért,
vesd le szívedről buta jegyvered! —*

fejezte be a forgácsos ruhájú ember, és lassan lehajtotta fejét. Hangja még pár percig zengett a kis pincehelyiségben. Vibrált e kellemes mély hang, szinte táncolt bele a beszűrődő reggeli fény. Rádöbentem: ezek az emberek most már tudják, hogy én örökké vándorolok. Tudják, hogy senkim sincs... Ezek az emberek arra kérnek, ami számomra még ezekben a percekben is a legborzasztóbb: hogy megállapodjak, hogy megálljak, hogy megérkezzek.

Megérkezni! Ez lehetetlenség, elképzelhetetlen! Ez nem kezdődhetik itt, május huszonkilencedikén reggel hét óra hat és fél perckor. Torkomból feltör a hosszú könnyörgő kiáltás: fel akarok ébredni! Tudom, hogy csupán alszom, tudom, hogy csak álom... Fel akarok ébredni! Emberek, nyissátok ki a szemem. Emberek, halljátok szavaim! Emberek, vágjatok rajtam végig korbáccsal...

Vártam egy kicsit. Semmi. Hihetetlen, pedig biztos vagyok benne, hogy hangosan kiabáltam, ebből a kriptából, ebből a szürke kriptából, ahol alszom. Hát létezhet ez? Hát az álom ennyire magába zárja az embert?! Hol vagyok én most? Talán még a vonatban? Talán még az állomáson? Talán még meg sem virradt?... Pedig én vonatra ültem. Emlékszem arra is, amikor a kalauz kérte a jegyem. Hol szüntem meg élni? Hol és mikor aludtam el ilyen mélyen? De hisz a könnyökvédős, zsebóráshavi bérletes tintanyalókra is pontosan emlékszem, akkor sem aludtam! De most mélyen alszom, és nem sikerül fölébrednem. Itt meg azt akarják velem elhitetni, hogy megérkeztem, még most is ezt mondják, hét óra tizenkét perckor.

Ahogy felálltam, mozdulataim még nehezebbek, még lassúbbak voltak. Főlemeltem nehéz, vastag poharam, és teljes erővel a kocsmáros arcába vágtam. A viaszsárga arc behorpadt, és a horpadás legmélyéből csurogni kezdtek a könnyek.

Egy kicsit megkönnyebbültem. A hájtömeg még mindig állt, és a könnyek csurogtak arcából, s az iparosok kopott, sima arcú csoportja behúzódott egy sarokba. Milyen hátborzongató csend. Szögletes, darabos némaság... Valamikor, amikor még egész piciny legényke voltam, pont ilyen csendre ébredtem délutánokként, s amikor a vadmuharal és náddal benőtt réten ballagtam, csupán lépteim cuppanását hallottam, de semmire, semmire nem gondoltam. Talán hároméves lehettem akkor, de úgy elém ködlenek ezek a süket délutáni ébredések, ilyenkor valami különös ösztön vezetett a hatalmas réten át arra a helyre, ahol bátyám és apám halászott a térdig érő vízben. S most ez a pince olyan hidegnek és szűknek, sötétnek rémlett, hogy maga a gondolat is gyorsan visszaszállt hozzám, s a magány kegyetlen pillanatokkal ébresztett ólomnehéz lidérces hangulatomból.

Az az érzésem támadt, hogy viaszbábuk közt állok, viaszbábukkal beszélgetek, s a pince homályában mintha denevérek repdesiek volna. Jóllehet csupán az ablakon, a keskeny, poros ablakon túl szálldosó, kergetőző fecskék árnyéka volt ez... Könnyen meglehet, hogy a borzalom remegő tagjaiban tanyázott, s amikor a nehéz poharat a hájtömeg, a kocsmáros arcába vágtam, fölszabadult bennem egy csöppnyi, s a gát egy helyen megszakadt. Talán azért remegek most, mert az ólomzsilipek mögött az ár apádt, s a szívemhez közelebb juthatott egy gyermekkori különös emlék... A süket, gondolat nélküli ébredés, a szürke, mocsári, réti délutánok.

Éreztem most, tovább fölösleges itt maradnom. A viaszbábuk majd halkan kiszurrannak utánam és sajnálkoznak egy kissé, mert kellemes reggeli pálinkázásukat megzavartam. Elindultam hát föl a lépcsőkön, ki az utcára. Különös dolgokat észleltem magamon: minden hangot, zörejt oly tisztán hallottam, hogy szinte kellemetlenül hatott rám ez a tökéletes és teljes ébrenlét. Mozdulataim egyre fűgőbbek lettek, szemem tágranyílt, mintha mindent, mindent egyszerre akarna látni.

Nem mertem örülni ennek a testi frissességnek. Csak ballagtam le s föl az utcákon s engedtem, hogy az idő tovavágtasson, s utam bizonytalan, céltalan legyen. Kis, visító gyerekek futottak el mellettem, lövöldöztek kis játékfegyvereikkel, s a háború komolyabb volt, mint másik két kisfiú művészkedése ott lenn a járókelők lába alatt, az aszfalton. Igen, a háborúnak utat engedtek a járókelők, óvatosan félreálltak, ha egy kis csapat vágatott ki valamelyik kapualjból. Vagy megálltak és védelmet nyújtottak testükkal egy-egy lihegő kis harcosnak. Ez mindig így van. A járókelők átgázolnak a hatalmas krétarajzokon, s némelyik még a kis művészek fűre ujjacskáira is rálép.

Egy kókuszdió zuhant a kövezetre valahonnan a negyedik vagy ötödik emeletről. Szétloccsant. A fehér nedű folydogált a kövezeten, s eszembe jutott néger apám.

— Menj, hozzá! egy kókuszdiót, néhány narancsot és egy pár lila, érett fügét — mondta egy este a lövészárookban, s aztán lassan lecsúszott az árok lucskos fenekére. Három helyen vérzett.

Hányszor törtem a fejem, miért kérte apám épp ezt, amikor három helyen vérzett, amikor három nagy narancssárga, vagy inkább rózsaszínű seb csillogott testén. Apám nem volt nagyon nagy hős, csak harcos volt, csak katona volt, s meghalt három narancssárga sebbel és egy kis kéréssel az ajkán. Igen, az emberek komolyan veszik a háborút. S a békét túlságosan komolytalanul. A háborúnak is van bontónja, amely nem arra tanítja az embereket, mi a szégyenletes, mi a brutális, mi az emberhez méltó, hanem arra, hogy megfélekezzenek önmagukról, megfélekezze-

nek a fizikai képességek határáról, s ami a leginkább megkövetelendő: feledkezzenek meg a lelki és erkölcsi határokról. Ez az, amit apám nem tudott végig betartani, s ha ma, amikor a művészetet éppúgy szeretik a gyerekek, mint ahogyan a felnőttek becsülik a háborút, ha most elmondom, hogy néger apám három narancsszínű sebbel a testén kókuszdiót kért és nem vizet vagy segítséget, akkor röhögni kell, akkor kacagni kell, hisz ennél nagyobb komolytalanságot nem tanúsított senki a háborúban, még az sem, aki anyját, feleségét vagy a jóistent hívta segítségül. A háború komoly dolog, s az emberek ma sem nevetnek a gyerekeken, akik kis játékgyerekekkel lövöldöznek, rohángásznak az utcán.

Apám talán a halál pillanatában ébredt rá kitűnő helyzetére, s ötlete pontosan abban a pillanatban sziporkázott föl, amikor a tréfa teljében s egyedülállóan kimutatkozhatott.

S most itt a napfényes utcán állva, lábaim előtt az összezúzott kókuszdióval, azon gondolkodom, van-e értelme elrontani a jó tréfát most, amikor béke van, s amikor az emberek alig várják, hogy valakit kibékíthessenek a sorssal is. Alig várják, hogy legmélyebb meggyőződésükből fakadó humanizmusukat kinyilvánítsák. Nos, van-e értelme most ünneprontónak lenni?

Ezer és ezer gondolat ötlött fel bennem, de úgy éreztem, mégis mindent újból át kell értékelnem attól a pillanattól kezdve, amikor apám lerogyott a lucskos lövészárokból, attól a pillanattól, amikor kimondta azt a pár szót, egészen a mai napig. Hozzá is kezdtem, de annyira szaggatottan ment a dolog, hogy kénytelen voltam felhagyni vele, egy okvetetlenkedő, alapjában véve értelmetlen gondolatot kellett mielőbb felbontanom, s letisztáznom magamban: „Van-e joga a vén fehér koponyának ma egy csöppnyi élvezetre?” „Van-e joguk a csontoknak egy kis szabadságra, ünnepségre?” És akarva, nem akarva ünneprontó lettem, ünneprontó, de csupán saját magammal szemben. A kedélyes, céltalan séta újból célokat rejtett magában. Igen. Mert az út csak akkor céltalan, ha az ember az égvilágon semmire sem gondol és semmi sem érdekli a körülötte történetekből. Íme, ez az út is, mely gondtalanul indult, mint annyi éve indul újból és újból, ez az út is csak úgy haladt előttem végtelenül, örökké ígérve, rebesgetve számomra az elfogadható végső állomást... S tudom, egyszer majd meglep egyszerűségével, és akkor nem lázadozom ellene.

Újból és újból elismételtem az okvetetlenkedő gondolatot. Van-e joga az öreg koponyának egy kis élvezetre... Már sejtettem a kérdés konkrétabb, határozottabb értelmét is, de vártam kicsit még fölszabadtásával...

Arról gondolkoztam időközben: így gyűlik-e vagy így újul bennem az a sok düh, az a megmagyarázhatatlan kínzó valami, ami ólomzsilipek mögött vesztegel tagjaimban, s csak akkor szabadul föl, ha valakit sértettek vagy ütök, vagy... megölök.

Nos, van-e joga néger apám koponyájának egy kis élvezetre? De hogyan? Talán úgy, hogy a fehér csontokat kiemeljük a földből, a koponyából kiráznánk a gilisztákat, s a százlábúakat, az állkapcsot megtisztítanánk a földtől, s akkor a koponyát megtömnénk hámozott narancscsal, a szemüregbebe kókusztejet öntenénk, a kopogó csuklókba pedig lila, érett fügéket gyömöszölnénk. Milyen jól esne a fehér, pattogó vén koponyának az áradó narancsillat, vagy a lötyögő fogaknak az édes narancslé. A sötét szemüregek szinte susstorognának, miközben a mész, a csont mohón beinná a kókusztejet.

És végső esetben mindezt miért? Azért, hogy az emberek ne röhögjenek azon a tréfán, amit apám halála pillanatában talált ki? Azért, hogy elvegyük az emberek kedvét, eszükbe juttatva valamit, ami rájuk is vár, s hogy ők is sziporkázhatnak majd egy-két jó ötlettel, ha lesz kedvük és tehetségük hozzá.

Már beesteledett. Most valami fizikai fáradtságot éreztem tagjaimban. Éhes voltam. És nevetnem kellett ezen: az embert legmorbidabb, legbonyolultabb perceiben is visszarántja a gondolatok rabságából az éhség, s ahogyan a kirakatokat nézegetve ballagtam, egyszerre valami könnyedség, valami vidámság kerített hatalmába. És nevetésemnek tűnt már minden, amiről gondolkodtam. Olyasmi volt ez, mint kamaszkoromban az a pár szégyenletes eset, amikor hülyének tettettem magam, sőt annyira beleéltem magam ebbe, hogy a végén meggyőződésből tettem az egészet. S bár az értelem egyre intett, valami titkos erő mégis hajtott, hajtott a legértelmetlenebb tettek felé. Valami düh volt az is, valami hasonló, mint ez a mai, ez, amely oly konokul körmei közé fogott, s magával ragadott.

Benyitottam egy étterembe. Alig volt vendég. Felöltömet egy szék karjára dobtam, s kimentem egy mellékhelyiségbe, ahol megmosdottam, s megfésülködtem. A tükörben láthattam, mennyire megöregített az utóbbi pár nap. Az ajtónál egy magas, erős sofőrbe ütköztem, ő lágy baritonján csendesen bocsánatot kért. Egy szurtos kisgyereket vezetett be, s arról magyarázott neki, hogy a holnapi bokszmeccsre együtt mennek majd. A gyerek alig hallhatóan válaszolgatott.

Asztalomhoz ültem és rendeltem. A sofőr ott ült már velem szemben, s a kis rongyos gyerek tiszta keze és arca csak úgy világított a szurtos gúnyából. Kirántott sajtot és lágy tojást ettek. A sofőr egymásután sorolta az öklözők nevét, időnként fényképeket mutatott a gyerekeknek, ő pedig szaporán evett, s halkan hümmögött.

Valamikor én is épp ilyen kicsi és szurtos legényke voltam. Akkor már a nádas, a rét alig jutott eszembe. Valamikor régen, régen volt az. Nézem a gyereket, s a sofőrt. Nem tudhatom, hol találkozott ez a két teremtés, ez a kicsi, piszkos, éhes gyerek, s az a csupa tenyér, hatalmas sofőr. Nem tudhatom, mi hozta őket össze, de valamikor nálam is így volt ez, gyorsan, számomra érthetetlenül gyorsan megjött a barátság, s én az embereket, ha egy kicsit jobban összebarátkoztunk, mindjárt apámnak neveztem. Így volt nekem egy halász apám, egy hentes apám, egy néger apám, egy festő apám. S egy idő óta nincs apám. Legjobban néger apámat szerettem, aki kókuszdiót, narancsot és fűgét kért tőlem valahol messze, nagyon messze innen. S most, ahogy nézem ezt a gyereket, egyszerre félek, önzően félek, hogy nem egyedül lépkedek ezen a hosszú, értelmetlen úton.

A sofőr narancsszörpöt rendelt a gyerekeknek, magának pedig egy palack vörösbort.

Nézem a sofőr kezét. Valóban hatalmas. Tenyerei nagyok, ujjai szélesek, hosszúak, az én néger apám keze is ilyen volt. S míg bőre kékesfeketén csillogott, körmei mint tíz kicsi lámpás világítottak, tíz kicsi narancssárga lámpás. Tíz kicsi lampion. Tíz kicsi ünnepség. Tíz otthon. Tíz, száz, ezer gyönyörű reggel. Néha így énekelt magáról az én néger apám:

*Fekete égen kengyel
fekete erdőn henger
fekete énekben
feketehéjú narancsbélű dob a szívem
a szemem fehérje s a lelkem tabu
én jó ember és jó néger vagyok
istenekhez áldozatom csupán e dal
melyből nem szítál alá se lúgeső se hamu.*

Erre én mindig hozzáénekeltem:

*Hull, hull belőle az arany
szítál, szítál belőle a nádcukor
szeretlek magadba kengyel
magadra henger
fekeszínű narancsszívű ember*

Milyen nagyokat kacagtunk mi ezen, s mivel apám büszke ember volt, sohasem hagyta, hogy a kacagás után pár szóval is csorbítsuk a dal értelmének értékét, igyekezett komolyan folytatni valami félbeszakadt mondókát.

A sofőr mind hangosabban beszélt, rosszat sejtettem. Szakadatlanul a sofőr arcát figyeltem. Egyszerre valami különös vonást vettem észre rajta. Valami cinikus, át-átsuhanó mosolyt. Szinte nem hittem szememnek. Ő egyre ivott, s egyre hangosabban beszélt. A gyerek ijedt szemmel nézett föl a barna borostás arcra. Az róla beszélt. A kis sápadt gyerekről nagy hangon, hogy az étteremben tartózkodók mind feléjük fordultak. A gyerek kifutott az ajtón, a sofőr pedig nevetett.

Különös dolog az, amikor az embert ütik-verik. A sofőr arcát láttam néha, néha elsötétült előttem minden, olykor pedig fehér, homályos tárgyak forogtak körülöttem. A fájdalmat sohasem tudtam beszámítani az ütlegelésbe. A fájdalom valami túlon túl apró testi, csupán testi dolog. A sofőr vagy negyed óráig ütött. Ütött, ahogy ért. Mert amikor a gyerek kifutott a teremből, nem tűrhettem a kerekre tátott szájból előbugyborékoló kacagást.

